

امروزه خانواده شکل هسته‌ای به خود گرفته است. این تغییرات واحد خانواده رانیز دستخوش تحولاتی کرده که غیر از جامعه‌گرایی و فقر عاطفی خروجی دیگری به دنبال نداشته است. دشواری‌های ازدواج از نظر مسکن، اشتغال، تورم و گرانی به‌عنوان عوامل اصلی کاهش ازدواج رسمی مطرح می‌شوند. مسأله‌ای که تندگوینان نیز در گفت‌وگو با ایرنا به آن اشاره کرده است: «موضوع بعدی این است که اگر قرار بود زوجی در بهمن یا اسفند ۹۸ مراسم برگزار کنند، آیا اکنون با این عدد ورقم و بودجه‌ها می‌توانند دوباره مراسم بگیرند و وارد زندگی مشترک شوند؟ البته شرایط اقتصادی، تورم و مشکلات بعد از کرونا را هم نباید نادیده گرفت. این موارد باعث شده موضوع کاهش ثبت رسمی ازدواج را در کشور داشته باشیم، اما اکنون آمار واقعی از آن موجود نیست.»

یک هشدار جدی

محمد مهدی تندگوینان، معاون ساماندهی امور جوانان وزارت ورزش و جوانان در واکنش به شیوع کرونا و حواشی آن که چقدر باعث شده آمار ازدواج کاهش یابد و شاهد تمایل نداشتن جوانان به ازدواج باشیم، گفته است: «در این باره نه آمار قطعی داریم و نه پایش مناسبی صورت گرفته است که بخواهم براساس آمار گزارش دهم، اما در این باره هشدار می‌دهیم و معتقدیم باید فکر اساسی برای آن کرد. چیزی که باعث نگرانی ما شده این است که همه کسانی که مراسم عروسی‌شان را برگزار نکردند، مراسم‌شان را به تاریخ نامعلومی موکول کردند و متأسفانه وارد زندگی هم نشدند؛ اگر روند به این شکل ادامه باشد که زوجین بدون مراسم زندگی خود را شروع کنند، ما استقبال می‌کنیم و می‌گوییم ازدواج‌های ساده در حال شکل‌گیری و مراسم تجملاتی در حال حذف شدن است، اما متأسفانه این موضوع فرهنگ‌سازی نشده و از طرفی کرونا یکبار در کشور شیوع پیدا کرده است، به همین علت بازه زمانی برای رفتن زیر یک سقف در حال طولانی شدن است که این مقوله آسیب‌های خود را دارد. او ادامه می‌دهد: «به تعبیر دیگر ممکن است طولانی شدن این دوره از لحاظ روانی و روابطی که به وجود می‌آید، آسیب‌زننده باشد. یا به عنوان مثال باید بررسی شود که چقدر به این رابطه و پایداری آن لطمه وارد خواهد شد و چقدر امکان دارد این رابطه‌ها از بین برود و نتیجه بگیرند به سر زندگی مشترک نروند. بدون شک کرونا در تهدید این موضوع تأثیر خواهد گذاشت.»

کاهش ازدواج در میان جوانان در حالی رقم خورده که چندسالی است مسئولان برای افزایش جمعیت سیاست‌گذاری کرده‌اند، هرچند که حالا به نظر می‌رسد این سیاست‌گذاری‌ها چندان با وضع زندگی مردم، اوضاع اقتصادی، شرایط تحریمی و تغییر سبک زندگی جوانان همخوانی نداشته است. موضوعی که متخصصان حوزه روانشناسی هم به آن بارها اشاره کرده‌اند. علاوه بر این طولانی شدن دوران نامزدی و عقد و به تأخیر افتادن آغاز زندگی مشترک یکی از پیامدهای منفی کرونا برای زوجین بوده است که به عقیده کارشناسان عواقب و لطمات جبران‌ناپذیری نیز می‌تواند در زندگی آنان داشته باشد.

انتظار بی‌زمان

سهیل رضایی، روانشناس و درمانگر در گفت‌وگو با «شهروند» اظهار داشت: «مهم‌ترین مسأله انتظار بی‌زمان است. انتظار بی‌زمان یک ابهام دارد؛ چقدر باید تاب آوریم؟ این پرسش ایجاد اضطراب و رابطه را درگیر فرسودگی و تنش می‌کند.» این روانشناس به زوج‌های جوان پیشنهاد می‌دهد که ازدواج خود را با تأخیر همراه نکنند و جشن را در سالگردهای سال‌های بعد برگزار کنند. او در تکمیل این موضوع می‌گوید: «در چالش کنونی سبک زندگی تغییرات بنیادی داشته است، در تمام عرصه‌های زندگی با تغییرات روبه‌رو هستیم و این موضوع را باید بپذیریم. پس با توجه به شرایط فعلی و همه‌گیری ویروس کرونا، زوجین نباید آغاز زندگی مشترک خود را در گرو برگزاری مراسم ازدواج بدانند.» این روانشناس به چالش‌های اقتصادی زوج جوان نیز اشاره می‌کند و می‌افزاید: «تورم طوفانی باعث ایجاد فشار روانی شدید در جوانان شده است. برخی از زوج‌ها دچار پشیمانی پس از ازدواج می‌شوند که این موضوع چالش‌ساز است. مسئولان باید بدانند تنها توصیه‌های اخلاقی، چالش‌های جمعیتی را در کشور ماحل نخواهد کرد، مهم‌ترین انگیزه در فرزندآوری امید به آینده است. فردی که نسبت به شرایط کنونی امیدوار نیست و خود از زندگی رضایت ندارد، میهمان به صیافت خود دعوت نمی‌کند.»

عقد با محدودیت

دفاتر ازدواج و طلاق ملزم به رعایت پروتکل‌های وزارت بهداشت مطابق با دستور ستاد ملی کرونا هستند که در طول این مدت تدوین شده است. این پروتکل‌ها از طریق سازمان ثبت اسناد و املاک کشور به دفاتر ازدواج و طلاق ابلاغ شده است. یکی از موارد تعیین شده در پروتکل‌های بهداشتی این است که هنگام مراسم عقد حضور بیش از ۶ نفر ممنوع است. علاوه بر ضد عفونی مکرر و مرتب دفاتر ازدواج و طلاق، نوبت‌دهی برگزاری آیین ازدواج و طلاق نیز در ساعت اداری و آزمایش‌های پیش از مراسم با زمان از قبل تعیین شده انجام می‌شود تا مانع تجمع و ازدحام شود. همچنین براساس قانون، زوج‌ها پیش از ازدواج باید مراحل مختلف اجزای کلاس‌های دو روزه آموزشی، آزمایش خون، اعتیاد و غربالگری و مشاوره ژنتیک را انجام دهند که در روزهای شیوع ویروس کرونا به منظور پیشگیری از ابتلا، گذراندن کلاس‌های دو روزه از حالت اجباری خارج و لغو شد.

گزارش «شهروند» از تأثیرات مثبت و منفی کرونا بر ازدواج

گرایش جوانان به سبک زندگی آسان

«ویروس کرونا مانع افزایش آمار ازدواج در کشور نشده است»

«شهروند» [مگر آدم چند بار جشن عروسی می‌گیرد؟ قرار گذاشته بودیم شب میلاد امام علی (ع)، هجدهم اسفند ماه در کنار آشنایان و دوستان زندگی مشترک‌مان را آغاز کنیم که این ویروس لعنتی همه برنامه‌ریزی‌هایمان را برهم زد.] این چند سطر نقل قول برداشت‌هایی از گفته‌های معصومه است. دو سال از مراسم عقد معصومه و سعید می‌گذرد. اگر دقیق‌تر بخواهید دوسال و دو ماه و هشت روز، معصومه حساب روزها و ثانیه‌هایش را هم دارد. اما حالا ۶ ماه است که یک ویروس آغاز زندگی مشترک‌شان را معلق کرده؛ به قول معصومه گره در کارشان افتاده است.

«مهم‌ترین مسأله انتظار بی‌زمان است. انتظار بی‌زمان یک ابهام دارد؛ چقدر باید تاب آوریم؟ این پرسش ایجاد اضطراب و تنش می‌کند.» این روانشناس به زوج‌های جوان پیشنهاد می‌دهد که ازدواج خود را با تأخیر همراه نکنند و جشن را در سالگردهای سال‌های بعد برگزار کنند. او در تکمیل این موضوع می‌گوید: «در چالش کنونی سبک زندگی تغییرات بنیادی داشته است، در تمام عرصه‌های زندگی با تغییرات روبه‌رو هستیم و این موضوع را باید بپذیریم. پس با توجه به شرایط فعلی و همه‌گیری ویروس کرونا، زوجین نباید آغاز زندگی مشترک خود را در گرو برگزاری مراسم ازدواج بدانند.» این روانشناس به چالش‌های اقتصادی زوج جوان نیز اشاره می‌کند و می‌افزاید: «تورم طوفانی باعث ایجاد فشار روانی شدید در جوانان شده است. برخی از زوج‌ها دچار پشیمانی پس از ازدواج می‌شوند که این موضوع چالش‌ساز است. مسئولان باید بدانند تنها توصیه‌های اخلاقی، چالش‌های جمعیتی را در کشور ماحل نخواهد کرد، مهم‌ترین انگیزه در فرزندآوری امید به آینده است. فردی که نسبت به شرایط کنونی امیدوار نیست و خود از زندگی رضایت ندارد، میهمان به صیافت خود دعوت نمی‌کند.»

فرصت اقتصادی برای کاهش هزینه‌های ازدواج استفاده کردند. محمدعلی در گفت‌وگوی خود با «شهروند» می‌گوید: «تدارک میهمانی با حضور ۴۰۰ میهمان را دیده بودیم که با ورود ویروس کرونا به کشور تمام توافقات و تدارکات برهم زده شد. به طور طبیعی ابتدا از این اتفاق ناراحت شدیم، اما به مرور که بسیاری از هزینه‌هایی که قرار بود خرج تشریفات عروسی و... شود، هزینه تأمین خانه و مایحتاج اساسی زندگی‌مان شد، نگاه‌مان به این اتفاق مثبت نیز شد.» شیوع ویروس کرونا به اعتقاد اغلب کارشناسان سبب کاهش رشد ازدواج و تشکیل زندگی مشترک شده است که البته صاحب‌نظران معتقدند این مسأله به یک فرصت برای کاهش و حذف هزینه‌های زائد همچون برگزاری تشریفات ازدواج تبدیل شده است. این موضوع از یک طرف برخی از چالش‌های پیرامون ازدواج را برطرف می‌کند و از سوی دیگر هزینه‌های ناشی از آن را در کشور کاهش می‌دهد. علی مظفری، رئیس کانون سردفتران ازدواج و طلاق معتقد است: «بیماری کرونا هزینه‌های زائد را از شروع زندگی‌های مشترک حذف کرد و اگر عروس‌ها و دامادهایی منتظر ازین رفتن محدودیت‌ها برای برگزاری مراسم ازدواج هستند، پیشنهاد می‌شود به خاطر مراسم صبر نکنند و مانع شروع زندگی مشترک نشوند، زیرا به نظر می‌رسد این شرایط و محدودیت‌ها دست‌کم تا پایان سال جاری ادامه یابد.» بنا به گفته رئیس کانون سردفتران ازدواج و طلاق در چهار ماه نخست امسال حدود ۲۰۰ هزار واقعه ازدواج و ۳۵ هزار واقعه طلاق ثبت شده است، در حالی که در مدت مشابه سال قبل ۱۶۷ هزار ازدواج و ۳۷ هزار طلاق ثبت شده بود. اگرچه آمارهای گویند از ابتدای فروردین تا بیستم مرداد ماه امسال ۱۲۷ هزار و ۲۴۵ مورد ازدواج و ۳۴ هزار و ۴۵۷ مورد طلاق در پایگاه اطلاعات جمعیتی سازمان ثبت احوال کشور ثبت شده است. در این مدت میانگین سن دامادها ۲۹.۵ سال و میانگین سن عروس‌ها ۲۴.۶ سال بوده است.

خلایک نسل

مجید ابهری، رفتارشناس و آسیب‌شناس اجتماعی درباره بحران کرونا و تأثیری که بر ازدواج جوانان گذاشته، به ایکتا گفته است: «جوانان نباید زندگی خود را به خاطر کرونا به تعویق بیندازند، چراکه با توجه به گسترش کرونا و فضا سازی‌های کاذب و بعضاً اغراق‌آمیز در حاشیه این بیماری، بسیاری از جوانان دچار تردید در تشکیل زندگی شده‌اند. با توجه به تورم افسارگسیخته که هر ساعت قیمت‌ها افزایش می‌یابد، بعید است با حقوق کارمندی، یک جوان بتواند خانه‌ای برای خود بگیرد؛ از طرفی آینده با توجه به رشد قیمت‌ها موجب نگرانی جوانان شده است و بسیاری از آنها در انتخاب همسر و تشکیل زندگی دچار تردید شده‌اند و ترجیح می‌دهند به‌طور مجرد در منزل پدری خود زندگی کنند.» این رفتارشناس و آسیب‌شناس اجتماعی با اشاره به اینکه از نگاه رفتارشناسی اجتماعی در ۲۰ سال آینده کشورمان با خلایک نسل مواجه خواهد شد، ادامه می‌دهد: «گرانی و مشکلات اقتصادی و توقعات عجیب دختران و پسران، ازدواج رسمی را کاهش داده است. در دهه‌های گذشته شکل خانواده گسترده در ایران حاکم بود، اما

در چند ماه اخیر با توجه به شروع ویروس کرونا، محدودیت‌های اجتماعی و رعایت فاصله‌گذاری بسیاری از زوج‌های جوان برای آغاز زندگی مشترک نمی‌توانند جشن و میهمانی بگیرند؛ مسأله‌ای که با توجه به اصرار برخی از خانواده‌ها یک گره و مانع دیگر شده است برای آغاز زندگی مشترک جوانان. «معصومه» و «سعید» زوج اهل شهرری نیز یکی از همین زوج‌های جوان هستند که هنوز پس از دوسال عقد نتوانستند زیر یک سقف زندگی مشترک را تجربه کنند. معصومه در گفت‌وگو با «شهروند» در روایت این چالش می‌گوید: «پس از یک سال دوندگی توانستیم شرایط اولیه ازدواج را فراهم کنیم، یک آپارتمان کوچک خریدیم، جهیزیه را با همکاری خانواده‌مان آماده کردیم، کارت عروسی و تالار و... قرار شد شب میلاد امام علی (ع)، هجدهم اسفند ماه با برگزاری یک جشن زندگی مشترک‌مان را آغاز کنیم که این ویروس لعنتی همه برنامه‌ریزی‌هایمان را برهم زد.» به نگاه کارشناسان مسأله و چالش این زوج جوان از مهم‌ترین رویدادهای متأثر از این بیماری در عرصه کشور بوده است. چالشی که به گفته شماری از مسئولان کشور بر فرزندآوری و رشد جمعیت نیز اثرگذار بوده است. محمد مهدی تندگوینان، معاون ساماندهی امور جوانان وزیر ورزش و جوانان یکی از مسئولانی است که در هفته گذشته در اظهارنظری نسبت به این مسأله ابراز نگرانی کرد: «در حقیقت شیوع ویروس کرونا، برگزاری مراسم عقد و عروسی و گاه ازدواج را به تعویق انداخته است و این امر می‌تواند هزینه‌های ازدواج را در سال‌های آتی افزایش دهد و گاه سبب تشکیل نشدن زندگی مشترک شود.» اگرچه ویروس کرونا حیطه‌های مختلف اجتماعی و سیاسی را متأثر کرده است، اما مسأله کاهش آمار ازدواج در کشور موضوعی مربوط به چند سال اخیر نیست. محمد مهدی تندگوینان، معاون ساماندهی امور جوانان وزیر ورزش و جوانان معتقد است: «شیوع ویروس کرونا در جامعه همراه با دشواری‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، مسکن و اشتغال سبب کاهش میزان ازدواج شده است.»

در انتظار یک تاریخ نامعلوم!

حال با توجه به منع جمع‌ها برای پیشگیری از گسترش کرونا امکان برگزاری مراسم ازدواج وجود ندارد. به همین منظور تعداد زیادی از جوانانی که تصمیم به شروع زندگی داشتند، فعلاً نتوانستند تصمیم خود را به تعویق انداخته‌اند، حتی در بسیاری از خانواده‌ها مراسم عروسی به تاریخ نامعلومی موکول شده و بازه زمانی برای رفتن زیر یک سقف در حال طولانی شدن است که این مقوله آسیب‌های خود را دارد. اما بسیاری از زوج‌ها نیز با شیوع ویروس کرونا تصمیم گرفتند به جای هزینه‌های عروسی و تشریفات، زندگی مشترک‌شان را با هزینه کمتر آغاز کنند. به نگاه تندگوینان به توجه به مشکلات اقتصادی جامعه، برگزار نشدن تشریفات ازدواج می‌تواند به‌عنوان یک فرهنگ ارزنده در کشور نهادینه شود؛ این امر با کاهش هزینه‌کرد اقتصادی در کاهش شیوع این بیماری نیز موثر است. محمدعلی و فاطمه سه ماه است که زندگی مشترک‌شان را آغاز کرده‌اند، این زوج جوان نمونه‌ای از زوج‌هایی هستند که از چالش ویروس کرونا به‌عنوان یک